

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 223/07-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na verejnom zasadnutí 6. novembra 2007 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť maloletej M. C. a Ľ. C., obe bytom Ž., právne zastúpených advokátom JUDr. R. M., B., pre namietané porušenie základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 494/94 a takto

r o z h o d o l :

Základné právo maloletej M. C. a Ľ. C. na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitostí v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 494/94 porušené neboli.

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 6. júla 2007 doručená sťažnosť maloletej M. C. a Ľ. C., obe bytom Ž. (ďalej len „sťažovateľky“), právne zastúpených advokátom JUDr. R. M., B., pre namietané porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní o určenie otcovstva k maloletému dieťaťu a úpravu jeho výchovy a výživného vedenom pod sp. zn. 17 C 494/94.

Sťažovateľky v sťažnosti okrem iného uviedli:

„Dňa 25. júla 1994 podala sťažovateľka na Okresnom súde v Žiline (Porušovateľ) návrh na určenie otcovstva a určenie výchovy a výživy u maloletej dcéry M. C. Konanie sa vedie u porušovateľa pod spis. zn. 17 C 494/1994.

V roku 1995 bolo uskutočnené pojednávanie dňa 4. septembra 1995 a následne 2. októbra 1995.

V rokoch 1996 až 2005 sa vo veci nekonalo, hoci kolízny opatrovník Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže ako aj sťažovateľka viackrát žiadali o prejednanie veci, prípadne priamo žiadali o odstránenie prietahov v konaní. Kolízny opatrovník opakovane žiadal o informácie o stave konania a prejednanie veci - listami z 12. septembra 1996, 21. apríla 1999, 3. novembra 2000, 4. apríla 2001. Sťažovateľka rovnako urgovala konanie listom z 11. decembra 2000.

Dňa 21. 11. 1997 súd nariadil znalecké dokazovanie z odboru zdravotnej genetiky. Znalecký posudok bol však vypracovaný a doložený do spisu až 10. júna 2002, t. j. o viac ako päť rokov. Znalecký posudok bol preložený do nemeckého jazyka až v roku 2005 (uznesenie zo 7. apríla 2005), hoci sa v spise nachádzal už 3 roky.

Dňa 6. apríla 2005 bolo nariadené pojednávanie na termín 28. apríl 2006, t. j. viac ako 10 rokov po predchádzajúcom pojednávaní.

Dňa 28. apríla 2006 sa konalo pojednávanie a dňa 2. mája 2006 bol vyhlásený rozsudok. Písomné vyhotovenie rozsudku bolo sťažovateľke a kolíznemu opatrovníkovi doručené dňa 21. 9. 2006. Súd až následne dňa 19. októbra 2006 uznesením nariadil preklad rozsudku do vietnamského jazyka a jeho doručenie odporcovi.

Dňa 12. decembra 2006 odporca doručil súdu odvolanie proti rozsudku. Súd zabezpečil preklad doručeného odvolania a príloh. Uvedené doklady mal pritom v spise už 17. januára 2007. Až dňa 23. marca 2007 súd vyzval sťažovateľku, aby sa vyjadrila k podanému odvolaniu. Súd však nedoručil podané odvolanie (preklad) právnenému zástupcovi sťažovateľky, hoci plná moc na zastupovanie bola v spise založená už od decembra 2006.

Dňa 28. februára 2007 bol spis predložený Krajskému súdu v Žiline na rozhodnutie o odvolaní odporcu proti rozsudku. Krajský súd v Žiline rozsudkom č. k. 9 Co/68/2007 z 27. apríla 2007 potvrdil rozsudok okresného súdu vo výroku o určení výživného odporcu na maloletú a vo výroku o zameškanom výživnom prvostupňový rozsudok zmenil.

Dňa 2. apríla 2007 sťažovateľka prostredníctvom právneho zástupcu podala na súd sťažnosť na prieťahy v konaní.

Porušovateľ k sťažnosti podal vyjadrenie zo dňa 26. apríla 2007, ktoré bolo doručené právnenému zástupcovi sťažovateľky dňa 7. 5. 2007. Porušovateľ skonštatoval k podanej sťažnosti, že vo veci sa priebežne konalo a koná. Zdlhavosť konania odôvodňoval opakovaným vybavovaním dožiadaní do Rakúska, zisťovaním pomerov u odporcu a aplikačnými problémami, ktoré vznikli pri vybavovaní dožiadaní a predvolaní v súvislosti so zmenou režimu v dôsledku vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie.

Podľa názoru sťažovateľiek tým vlastne orgán štátnej správy porušovateľa priznal existenciu prieťahov v konaní spočívajúcich v zlej organizácii práce na súde. Tiež sa sťažovateľky domnievajú, že zabezpečenie prekladu znaleckého posudku po viac než troch rokoch je rovnako možné vnímať, ako flagrantné prieťahy v konaní, nakoľko porušovateľ mal urobiť opatrenia, aby bol preklad uskutočnený v primeranej lehote a dôvodom je pravdepodobne rovnako zlá organizácia práce na súde a príp. iné subjektívne dôvody na strane súdu. Okrem toho je viac než zarážajúce, že celá vec do dnešného dňa nebola riadne ukončená a to po skoro 11 rokoch od podania návrhu vo veci samej na prvostupňový súd.“

Sťažovateľky žiadajú, aby ústavný súd v náleze vyslovil, že okresný súd v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 494/94 porušil ich základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, prikázal mu vo veci konať bez zbytočných prieťahov a zaplatiť im primerané finančné zadosťučinenie v sume 100 000 Sk pre každú z nich, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. III. ÚS 223/07-10 z 21. augusta 2007 prijal sťažnosť na ďalšie konanie.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k sťažnosti listom sp. zn. 1 SprS/336/2007 zo 14. septembra 2007 vyjadril podpredseda okresného súdu, pričom uviedol:

„Po oboznámení sa s chronológiou úkonov a spisovým materiálom konštatujem, že k prieťahom v tomto súdnom konaní dochádzalo v období od roku 1994 do roku 2001. V roku 2001 bol spis pridelený súčasnej zákonnej sudkyni a od tohto roku sa vo veci priebežne koná a súd uskutočňoval všetky úkony smerujúce k ukončeniu veci. Pri tom treba prihliadnuť na osobitný charakter a zložitosť vecí s cudzím prvkom, kde každý úkon súdu trvá niekoľkokrát dlhšie ako v bežných veciach, a to s ohľadom na potrebu doručovania do cudziny prostredníctvom orgánov cudzieho štátu a na potrebu pretlmočenia každej písomnosti doručovanej do cudziny, resp. z cudziny. Konajúci súd vo veci rozhodol rozsudkom o výchove a výžive, nakoľko konanie o určenie otcovstva bolo zastavené. Po preložení tejto písomnosti bol rozsudok doručený odporcovi, ktorý proti nemu podal odvolanie. Krajský súd vo veci rozsudkom rozhodol a po pretlmočení sa tento doručuje odporcovi. Okresný súd Žilina súhlasí s upustením od ústneho pojednania veci.“

K vyjadreniu bola pripojená chronológia úkonov vykonaných vo veci vedenej pod sp. zn. 17 C 494/94, z ktorej vyplýva, že:

„Dňa 25. 7. 1994 - napadla vec na súd

Dňa 18. 10. 1994 - ust. kolízny opatrovník malol. dieťaťa

Dňa 15. 3. 1995 - nariadené pretlmočenie písomností
Dňa 4. 9. 1995 - pojednávanie odročené na 2. 10. 1995
Dňa 2. 10. 1995 - pojednávanie odročené na neurčito
Dňa 18. 10. 1995 - nariadené pretlmočenie písomností
Dňa 21. 11. 1997 - nariadené znal. dokazovanie
Dňa 29. 3. 2001 - vyprac. dožiadanie o znal. úkone - odbere krvi odporcu v Rakúsku
Dňa 29. 3. 2001 - nariadené pretlmočenie písomnosti
Dňa 24. 5. 2002 - doručený súdu znal. posudok
Dňa 4. 10. 2002 - nariadené pretlmočenie písomností
Dňa 1. 8. 2003 - nariadené pretlmočenie písomností
Dňa 7. 4. 2005 - nariadené pretlmočenie písomností
Dňa 18. 8. 2005- určený termín pojednávania na 28. 4. 2006, resp. 2. 6. 2006
Dňa 5. 1. 2006 - nariadené pretlmočenie písomností
Dňa 16. 2. 2006 - nariadené pretlmočenie písomností
Dňa 28. 4. 2006 - odročené na T 2. 5. 2006
Dňa 2. 5. 2006 - uznesenie - konanie o určení otcovstva zastavené + rozsudok o výchove a výžive
Dňa 19. 10. 2006 - nariadené pretlmočenie písomností
Dňa 13. 12. 2006 - nariadené pretlmočenie písomností
Dňa 17. 12. 2006 - odvolanie proti rozsudku
Dňa 1. 3. 2007 - predložený spis KS Žilina
Dňa 11. 6. 2007 - vrátený spis z KS
Dňa 9. 7. 2007 - nariadené pretlmočenie písomností
Dňa 6. 9. 2007 - nariadené pretlmočenie písomnosti
Spis na kal. - čaká sa na prevzatie spisu tlmočníkom. “

Rovnaké skutočnosti ako uviedol okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti zistil aj ústavný súd z obsahu súdneho spisu, ktorý mu bol predložený na preverenie 24. septembra 2007. Navyše zistil, že Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) 27. apríla 2007 rozhodol tak, že rozsudok okresného súdu sp. zn. 17 C 494/94 z 2.mája 2006 v časti (o určení výživného) potvrdil a v časti (o zameškanom výživnom) zmenil; 11. júna 2007

spis zaslal okresnému súdu, ktorý už iba doručoval rozsudok účastníkom konania. Rozhodnutie krajského súdu sp. zn. 9 Co 68/07 z 27. apríla 2007 bolo 21. júna 2007 doručené právnomu zástupcovi sťažovateľiek.

Právny zástupca sťažovateľiek v podaní z 27. septembra 2007 oznámil, že trvá na ústnom prerokovaní veci, ktoré ústavný súd nariadil na 6. november 2007.

Na verejnom ústnom pojednávaní bol prítomný iba právny zástupca sťažovateľiek, ktorý vo svojom vyjadrení poukázal len na svoje predchádzajúce podania.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľky sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde

sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 253/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni uvedený stav právnej neistoty.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov“ (I. ÚS 24/03, II. ÚS 66/03, IV. ÚS 15/03), pričom „tento účel možno zásadne dosiahnuť právoplatným rozhodnutím“.

Pri posudzovaní otázky, či v konaní okresného súdu došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (II. ÚS 813/00, I. ÚS 20/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa.

Pri vyhodnotení doterajšieho konania vo veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 17 C 494/94 podľa troch označených základných kritérií ústavný súd dospel k týmto záverom:

1. Predmetom konania vo veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 17 C 494/94 bolo určenie otcovstva k maloletému dieťaťu a úprava jeho výchovy a výživného, ktoré tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, podklad pre rozhodnutie tvorí súdnou praxou ustálená a používaná právna úprava. Výklad a používanie tejto právnej

úpravy sú stabilizované a na tieto veci sa vzťahuje dostatok judikatúry všeobecných súdov. Okresný súd vo svojom vyjadrení ani nepoukázal na zložitosť danej veci.

2. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľiek v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil takú závažnú skutočnosť, ktorá by mohla byť osobitne zohľadnená na ich ťarchu.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, uplatnením ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu označených práv sťažovateľiek, bol postup okresného súdu.

Z rozboru veci vyplýva, že súdne konanie začalo 25. júla 1994 podaním návrhu o určenie otcovstva k maloletemu dieťaťu a úpravu jeho výchovy a výživného. V priebehu konania (ide o vec s cudzím prvkom, kde bolo potrebné vykonať viacero tlmočnických úkonov a dožiadaní do cudziny za účelom zistenia údajov o odporcovi a jeho pobyte) okresný súd nariadil aj znalecké dokazovanie (november 1997) a tiež dve pojednávania. Na jednom z nich 28. apríla 2006 zastavil konanie o určenie otcovstva, pretože odporca vyhlásil, že uznáva otcovstvo k maloletej sťažovateľke. Dňa 2. mája 2006 okresný súd rozhodol rozsudkom, ktorým zveril maloleté dieťa do osobnej starostlivosti matky, určil výšku výživného, ako aj spôsob platenia zameškaného výživného. Dňa 17. decembra 2006 odporca podal odvolanie proti rozsudku. Po doručení spisu odvolaciemu súdu 28. februára 2007 krajský súd rozhodol rozsudkom sp. zn. 9 Co 68/2007 z 27. apríla 2007 tak, že potvrdil rozsudok okresného súdu vo výroku o určení výživného a vo výroku o zameškanom výživnom prvostupňový rozsudok zmenil. Rozhodnutie okresného súdu sp. zn. 17 C 494/94 z 2. mája 2006 v spojení s rozhodnutím krajského súdu sp. zn. 9 Co 68/07 z 27. apríla 2007 nadobudlo právoplatnosť vo vzťahu ku sťažovateľkám 21. júna 2007.

Vydaním prvostupňového rozhodnutia a jeho doručení 21. septembra 2006 zákonnej zástupkyňi sťažovateľky (ako aj úkonmi, ktoré musel okresný súd vykonať v spojitosti s podaním odvolania) vykonal teda okresný súd všetky zákonom predpokladané a dovolené úkony na odstránenie stavu právnej neistoty sťažovateľiek v napadnutom konaní. Ďalšie úkony alebo postupy už okresný súd v čase doručenia sťažnosti ústavnému súdu

(6. júla 2007) nemohol vykonávať, a preto možno posudzovať záležitosť so zreteľom na čl. 2 ods. 2 ústavy ako vec, v ktorej ústavná úloha okresného súdu pri odstraňovaní právnej neistoty sťažovateľiek skončila rozhodnutím vo veci samej ešte pred podaním sťažnosti ústavnému súdu.

Ústavný súd pri svojom rozhodovaní vychádzal aj zo svojej doterajšej judikatúry, podľa ktorej ústavný súd poskytuje ochranu základnému právu na konanie bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (i podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) len vtedy, ak bola sťažnosť na ústavnom súde uplatnená v čase, keď k namietanému porušeniu označeného práva ešte dochádza alebo porušenie v tom čase ešte trvá (I. ÚS 34/99, III. ÚS 20/00, II. ÚS 204/03, IV. ÚS 102/05, III. ÚS 329/06). Sťažovateľky namietali prietahy v konaní okresného súdu, ktorý vo veci samej v okamihu podania sťažnosti už nekonal a v tom čase len doručoval rozhodnutie krajského súdu ďalšiemu účastníkovi konania.

Z uvedeného vyplýva, že okresný súd v čase podania sťažnosti ústavnému súdu (6. júla 2007) už nemohol žiadnym ústavne relevantným spôsobom ovplyvniť priebeh konania, prípadne prietahy v ňom, a teda nemohol ani porušovať v sťažnosti označené práva sťažovateľiek.

Na základe týchto skutočností ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 494/94 nedošlo k porušeniu základného práva sťažovateľiek podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a ich práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Vzhľadom na takýto záver ústavného súdu bolo už bez právneho významu zaoberať sa ďalšími požiadavkami sťažovateľiek.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. novembra 2007